

Het 150-jarige NEV jubileum

C.J. ZWAKHALS & M.J. SOMMEIJER

Het feit dat de NEV werd opgericht op 12 oktober 1845 is uitgebreid gevierd met een reeks van bijzondere activiteiten tijdens het gehele verenigingsjaar 1995 - 1996, startend met een grote feestdag op zaterdag 14 oktober 1995.

De jubileumcommissie, onder voorzitterschap van L.H.M. Blommers, en verder bestaande uit C.F.M. den Bieman, P. Koomen, F. Meerman, W.N. Ellis, R. de Jong, L.P.S. van der Geest en L. Raymann, heeft zich ingezet om een stijlvol en een, voor zo'n groot jubileum gepast, feest te organiseren.

Het jubileumfeest vond plaats in de mooie Theaterzaal en in de Wintertuin van Hotel Krasnapolsky te Amsterdam. Het programma bestond uit een huishoudelijke vergadering waar W.N. Ellis en R.T. Simon Thomas tot Leden van Verdienste werden gekozen en waar L.M. Schoonhoven, P.J. den Boer, E.O. Wilson en M. Chinery tot Ereleden van de NEV werden gekozen. Na een feestelijk lunchbuffet begon het middagprogramma met een lezing door Prof. Wilson over "Insects and the biology of diversity". Hierna presenteerde Peter Koomen op een zowel ludieke als informatieve wijze het Jubileumboek. Het eerste exemplaar werd uitgereikt aan het oudste lid, Dr E.A.M. Speijer. Na de theepauze volgde de uitreiking van de Uyttenboogaart-Eliassen prijzen aan M.J. Gijswijt en aan de Vlinderstichting. Tevens werden er voor de eerste maal UES-Stimuleringsprijzen uitgereikt, en wel aan Th. Zeegers en aan het Hommelproject van de KN-NV. Om de maatschappelijke en economische betekenis van toegepast entomologisch onderzoek te illustreren, werd aan oud-Minister van Landbouw Ir G. Braks een nieuwe sluipwesp aangeboden door de vice-voorzitter van de NEV, Prof Dr J.C. van Lenteren. Het middagprogramma werd afgesloten met een presentatie van het jubileumproject GOUDWESP van de CIN (een gezamenlijke activiteit met Natuurmonumenten ter bevordering van de insektenfauna bij moderne natuurbouw).

Het avondprogramma bestond uit een feestelijk diner met heerlijke gerechten onder de aangename klanken van een salonorkest bestaande uit Luc Blommers, Maartje Hetsen, Ruth Hoekstra en Arienne van der Kooij. Enkele korte toespraken, o.a. door de deelnemende vertegenwoordigers van de zusterverenigingen in de buurlanden, werden met veel gevoel voor humor gecoördineerd door tafelvoorzitter A.K. Minks.

De andere activiteiten ter gelegenheid van het jubileum waren:

- De uitgave van het Jubileumboek onder redactie van P. Koomen, W.N. Ellis en L.P.S. van der Geest, met bijdragen over de stand van zaken m.b.t. de entomologie in Nederland en enkele overzichten aangaande geschiedenis en huidige activiteiten van de Vereniging.
- Een fotowedstrijd verzorgd door een commissie bestaande uit B. van Aartsen, R. de Jong en R.T. Schouten.
- Een bijzondere Entomologendag georganiseerd door de sectie voor experimentele en toegepaste entomologie, SETE, met als thema: "Nuttige Insekten". Aangezien hierbij veel nadruk werd gelegd op de betekenis van insekten voor de voedselvoorziening van de mens, was er een bijzonder avondprogramma, bestaand uit een buffetmaaltijd, waarbij o.a. een schotel met verschillende eetbare, en tot veler verbazing, smakelijke, insekten.
- De uitgave van het computerprogramma "ORDE" voor opslag en bewerking van faunistische entomodata. Dit programma is in zeer nauwe samenwerking met een aantal NEV leden ontwikkeld en vanuit het Bestuur gecoördineerd door C.J. Zwakhals. Al meer dan 200 exemplaren van het programma zijn inmiddels verspreid.
- Ter afsluiting van het jubileumjaar werd de jaarlijkse Zomervergadering in uitgebreide vorm en onder grote belangstelling gehouden op het eiland Terschelling.

Benoeming van Ereleden en Leden van Verdienste ter gelegenheid van het 150-jarig jubileum van de NEV

Op de feestdag ter gelegenheid van het 150-jarig jubileum, op 14 oktober 1995 in Hotel Krasnapolsky te Amsterdam, werden zes entomologen tot Erelid, respectievelijk tot Lid van Verdienste van de NEV benoemd. Tot Erelid werden benoemd: Prof Dr E.O. Wilson, de heer M. Chinery, Dr P.J. den Boer en Prof Dr L.M. Schoonhoven. Tot Lid van Verdienste werden benoemd: Dr W.N. Ellis en Dr R.T. Simon Thomas.

Prof Dr E.O. Wilson elected Honorary Member of the Netherlands Entomological Society

Prof Dr E.O. Wilson was elected Honorary Member of the Netherlands Entomological Society because of his outstanding contributions to the advancement of entomology.

In 1973, after an already long list of publications, Wilson published his classic book on social insects, entitled "The Insect Societies". This work has put many on the trail of the study of social insects. After the publication of "The Insect Societies" many other fascinating books appeared e.g. "Sociobiology", "On Human Nature" and his Pulitzer Prize winning

work on ants "The Ants", written with Bert Holldoebler. Particularly "Sociobiology" made waves of a political nature. Since the middle of the last century, from Darwin and Wallace onward, with their work on the origin of species, to Dubois, with his Java man, it should have become clear to the general public that Man is an integral ingredient of Nature, like any organism the diverse result of millions of years of evolution, not only genetically and physically, but also culturally and spiritually. The social sciences and their political offshoots during the past decades seem to have forgotten, or not incorporated in their considerations, the evolutionary constraints in our human nature.

In 1988 Ed Wilson edited a book entitled "Biodiversity", and this is indeed the reason why the term biodiversity is tied to him. It was the first substantial sign that the evolution and conservation of the diversity of life on earth was to become an important target in the studies of E.O. Wilson. On a geographical scale he, with MacArthur, had already elaborated the theory of island biogeography and later he joined forces with, in his own words, the "rain forest mafia" as a result of his growing awareness of the biodiversity crisis. From the late 1970s on he warned on countless occasions of the ongoing irreparable destruction of life on our planet. Important in this respect is that in

Fig. 1. Prof Dr E.O. Wilson.

all his deliberations he placed the study of those innumerable little creatures that form the fabric of life on our planet in the foreground. Nowadays these creatures, including fungi and other apparently insignificant biological realms, are here in The Netherlands called cryptobiota and even feature under that name in the governmental Strategic Action Plan on Biological Diversity. Few have, through careful and thoughtful synthesis of facts and experiments, as well as through the attractive publication of the results, more elevated the study of insects as an influential science than Professor Wilson has done. Through this work he has made numerous new friends, pupils and colleagues all over the world. As Honorary Member of the Netherlands Entomological Society, he is a worthy successor to his myrmecological predecessor at Harvard, the late William Morton Wheeler, who was elected as such in 1931.

Michael Chinery elected Honorary Member of the Netherlands Entomological Society

Few European writers have stimulated the study of insects more than Michael Chinery has. As an author of numerous field guides and particularly of attractive and effective insect guides aimed at a large reading public he has advanced entomology more than most professional entomologists have done. His guides are of high quality and are used by both amateur and professional entomologists all over Europe. His other works range from books on garden creepy-crawlies to books covering the entire natural history of Europe. They have been translated in almost every West European language. After many guides on birds and mammals in a handy portable format his guides on insects started to appear in 1972. These books clearly filled a gap and possess timeless quality that makes them relevant for many years to come. The guides produced by Michael Chinery and his illustrator colleagues are almost certainly the best general entomology books of their kind. There are many other ways in which Chinery has advanced the study

Fig. 2. M. Chinery.

and awareness of entomology. He is well known as an excellent lecturer and broadcaster on entomological subjects, and in this way he has also done a lot to make entomology accessible and interesting to the general public. He is a very dedicated and charming man with a dedication to getting all his facts right and presenting them in a clear and stimulating way. The Netherlands Entomological Society has elected Mr Michael Chinery as an Honorary Member since he, like prof Wilson, but addressing a different audience, has advanced entomology enormously by provoking people's interest in and respect for the diversity of insects.

Dr P.J. den Boer Erelid van de Nederlandse Entomologische Vereniging

Dr Piet den Boer is tot Erelid van de Nederlandse Entomologische Vereniging gekozen vanwege de grote betekenis die hij als Nederlands entomoloog zowel nationaal als internationaal had en nog steeds heeft. Na zijn

biologiestudie verrichtte hij onderzoek aan populatiedynamica van spintmijten en resistentie van graanklanders tegen DDT i.s.m. Prof Dr D.J. Kuenen. Later deed hij in het kader van het Meijndel project onderzoek naar activiteiten en habitatbinding van loopkevers en verrichtte hij promotieonderzoek naar de nachtactiviteit van pissebedden. Hierna verhuisde hij in 1958 naar Wijster waar hij vergelijkend populatiedynamisch onderzoek aan loopkevers deed. Uit het feit dat hij dat meer dan 30 jaar heeft kunnen uitvoeren, blijkt wel dat dit werk als een van de kroonjuwelen van Nederlands entomologisch/oecologisch onderzoek kan worden beschouwd. Hij sloot het veldwerk naar de populatiedynamica van loopkevers af in februari 1990, maar publiceert hier nog steeds over. Hij verbond zijn naam aan ruim 100 publikaties. Zijn onderzoek in Wijster leidde al snel tot zijn hypothese dat de heterogene samenstelling van populaties en de heterogeniteit van het milieu in ruimte en tijd als risicospreiding, belangrijker zijn voor de relatieve stabiliteit van de populatie, dan regulerende mechanismen. Samen met de Groninger biomathemaat Hans Reddingius werkte hij daarna aan theorievorming op het gebied van de risicospreiding. Zijn zeer uitvoerige en vele jaren gecontinueerde veldwerk maakte het mogelijk de aspecten van de risicospreidingshypothese te toetsen middels simulatiemodellen. Door dit werk werd risicospreiding één van de peilers waarop de Australische oecologen Andrewartha & Birch in 1984 hun nieuwe boek baseerden; Den Boer had uiteraard uitvoerig contact met de twee Australiërs. Het door Den Boer gecoördineerde veldwerk, dat door enkele vaste medewerkers en zo'n 10 promovendi werd uitgevoerd, leverde specifieke lange-termijn populatiedynamische gegevens op voor 64 soorten kevers en nieuwe inzichten in de overlevingsstrategieën van die keversoorten. Eén conclusie is van speciale interesse: Soorten die zich slecht verbreiden - bijvoorbeeld door het ontbreken van vliegvermogen - kunnen zich in een versnipperd cultuurlandschap op den duur alleen handhaven in enkele grote, heterogene natuurgebieden. Voor natuurbeheerders leveren de gegevens belangrij-

ke zaken op als: vereiste minimumarealen en onderlinge afstanden tussen habitats. Uit het onderzoek in Wijster bleek m.b.v. simulatiemodellen dat voor loopkevers stroken van minstens twaalf meter breed nodig zijn wil uitwisseling tussen gebiedjes op kunnen treden, op voorwaarde dat die gebiedjes niet ver uit elkaar liggen want de kevers leggen slechts 25-50 meter per jaar af. Deze simulatiemodellen zouden heel goed gebruikt kunnen worden voor andere ongewervelden om iets te weten te komen over de kans op overleven. Binnen de door de overheid gehanteerde Ecologische Hoofdstructuur wordt geschat wat afstanden, verbindingsbreedtes en areaalgroottes moeten zijn. Voor loopkevers is nu een goede bepaling gedaan, die ook hard nodig is voor veel andere ongewervelden.

Prof Dr L.M. Schoonhoven Erelid van de Nederlandse Entomologische Vereniging

Prof Dr Louis Schoonhoven is tot erelid benoemd vanwege de grote betekenis die hij als entomoloog zowel nationaal als internationaal had en nog steeds heeft, en ook voor de speciale taken die hij binnen de Nederlandse Entomologische Vereniging heeft verricht. Hij heeft zich na zijn promotieonderzoek "diapauze en de fysiologie van parasiet-gastheersynchronisatie bij *Bupalus piniarius* en *Eucarcelia rutilla*" voornamelijk bezig gehouden met de vraag hoe insecten hun voedselplanten vinden en herkennen. Middels zintuigfysiologisch onderzoek werd vooral de rol van chemoreceptie (de geur- en smaakzin) van insecten bestudeerd. Zijn werk heeft belangrijke resultaten opgeleverd die tot inzicht leidden hoe insecten hun waardplanten vinden en beoordelen, en hoe daarvan gebruik kan worden gemaakt bij het om de tuin leiden van plaaginsecten, bijvoorbeeld door het ontwikkelen van insectenresistente planten en het toepassen van insectenverjagende of smaakvergallende chemische verbindingen. Eén van zijn spectaculaire vondsten was dat koolwitjes de plant voorzien van een merkstof, nadat ze er eieren op hebben gelegd: moeder koolwitje reserveert zo voedsel voor haar nakomelingschap.

Toepassing van die merkstof op schone planten leidt tot bescherming van die planten: een uiterst milieuvriendelijk bestrijdingsmiddel. Zijn wetenschappelijk werk is neergelegd in ruim 100 publikaties, de meeste in internationaal hoog gewaarde tijdschriften, zoals o.a. in zijn "eigen" *Entomologia Experimentalis et Applicata*. Schoonhoven werkte regelmatig in het buitenland: in de Verenigde Staten aan de University of Pennsylvania en aan de Princeton University, in Engeland aan het Anti Locust Research Centre en aan Birbeck College, en in India aan de University of Delhi. Schoonhoven was actief in veel binnen- en buitenlandse commissies, raden, besturen en instituten. Hij is een uitstekende ambassadeur voor de Entomologie. Schoonhoven heeft diverse tijdschriften als redacteur gediend, maar één tijdschrift - het door de NEV uitgegeven *Entomologia Experimentalis et Applicata* - heeft zijn bijzondere belangstelling. In 1971 werd hij redacteur, in 1978 werd hij uitvoerend redacteur en dat is hij nog steeds. Het tijdschrift werd in 1958 door drie oud-NEV leden - Kuenen, Van der Laan en De Wilde - opgericht. EEA zou volgens de oprichters een mogelijkheid tot contact moeten bieden voor experimentele en toegepaste entomologen. Het concept van de geïntegreerde bestrijding speelde daarbij sterk mee, aangezien de oprichters zich zeer bezorgd maakten over het snel toenemende gebruik van insecticiden. Zij hoopten dat fundamenteel en toegepast entomologisch onderzoek naar alternatieven voor die insecticiden zou leiden tot een schonere en diversere natuur, en ze vonden het nodig een tijdschrift te starten waar dat type onderzoek zou kunnen worden gepubliceerd. Hun ideeën kregen morele en financiële steun van de NEV en de Uyttenboogaart-Eliasen Stichting, en EEA ging bescheiden van start. Het tijdschrift heeft nu ruim 600 abonnees, telt jaarlijks zo'n 1200 bladzijden en staat bij het Institute for Scientific Information al jaren in de top 10 op het gebied van entomologische tijdschriften. Schoonhoven is kwaliteitsbepalend geweest voor het internationaal hoog aangeschreven *Entomologia* en hij heeft dat op zijn eigen, mild-kritische wijze weten te bereiken.

Dr W.N. Ellis Lid van Verdienste van de NEV

Dr Willem Ellis heeft gedurende een grote reeks van jaren zeer veel werk verzet t.b.v. de Vereniging. Hij heeft vijftien jaar deel uitmaakt van de redactie van "Entomologische Berichten", en alleen mensen die zelf redacteur (geweest) zijn weten hoeveel tijd en moeite zo iets kost. Naast zijn werk als EB redacteur heeft hij het initiatief genomen voor de uitgebreide publikatie van de entomologische resultaten van de Zomervergadering Nieuwe Stijl.

Vele jaren was hij lid van de Commissie voor Inventarisatie en Natuurbescherming (CIN). De voordrachten van het symposium "Insektenfauna en Natuurbeheer", dat door de CIN, de KNNV en de NJN in 1988 werd georganiseerd, verschenen in 1989 in druk als Wetenschappelijke Mededeling KNNV nr. 192 en wel onder redactie van W.N. Ellis. Mede op zijn initiatief organiseerde de CIN in januari 1991 een symposium over het gebruik van database-programmatuur voor faunistische toepassingen. De zeer grote belangstelling die hiervoor bleek te bestaan heeft er mede toe bijgedragen dat de NEV ter gelegenheid van het 150-jarige jubileum het database programma ORDE heeft uitgebracht.

W. Ellis was gedurende twaalf jaar lang verantwoordelijk voor de bibliotheek van de Vereniging. In die functie ontpopte hij zich als een bibliothecaris in hart en nieren die veel aandacht besteedde aan de verwerving van nieuwe boeken en tijdschriften. Met ver vooruitziende blik wees hij toen al op de mogelijkheden om met gebruik van de computer tot een beter bibliotheekbeheer te komen. Toen dit, om financiële redenen met enkele jaren vertraging, eindelijk gebeurde, heeft hij er met grote inzet o.a. mede voor gezorgd dat er nu een tijdschriften-catalogus op diskette beschikbaar is. De NEV prijst zich gelukkig dat Ellis thans weer bij het beheer van de bibliotheek is betrokken.

Dr R.T. Simon Thomas Lid van Verdienste van de NEV

Dr R.T. Simon Thomas heeft reeds gedurende

meer dan 20 jaren met grote toewijding de hoofdredactie gevoerd van het NEV Jaarboek. Het Jaarboek verscheen in het begin eens in de twee jaar, maar vanaf 1983 ieder jaar. Het bevat de jaarverslagen, de statuten en vooral de ledenlijst van de Vereniging. Dit laatste onderdeel maakt het tot de meest geraadpleegde publikatie van de NEV. Alleen ingewijden weten hoeveel tijd en moeite het kost om een dergelijke lijst samen te stellen en up to date te houden. Vooral in het begin, toen er nog geen computer aan te pas kwam, was dit een zwaar karwei dat door Terko ieder jaar weer opnieuw blijmoedig werd geklaard. Daarbij trad hij op als auteur, drukker, binder en uitgever en zorgde ook nog voor de verzending van de ca. 600 exemplaren. Dit alles om de NEV-administratie niet met al dat werk te belasten. Zijn grote interesse in het wel en wee van de Vereniging blijkt ook uit zijn inzet op een ander gebied: zijn inbreng bij het tot stand komen van de Zomervergadering Nieuwe Stijl. Samen met enkele andere leden i.h.b. huisgenoot-lid Mw Simon Thomas-Heijmans, heeft hij het initiatief genomen om tot een andere opzet en organisatie van de Zomervergadering te komen. Dat dit een succesvol initiatief is geweest blijkt wel uit de sterke groei van het aantal deelnemers aan die jaarlijkse bijeenkomst.

Uitreiking van de Uyttenboogaart-Eliassen prijzen

Het 150-jarige jubileum van de Nederlandse Entomologische Vereniging was voor de Uyttenboogaart-Eliassen Stichting aanleiding meerdere prijzen uit te reiken, waarbij het oog viel op zowel groepen als op individuele entomologen. Zo werd de bekende UE-Prijs toegekend aan De Vlinderstichting en aan M.J. Gijswijt. Deze prijs wordt toegekend aan een persoon of groep van personen die zich buitengewoon verdienstelijk heeft gemaakt voor de bevordering van de entomologie in Nederland, waarbij deze keer de factor uitstraling, meer nog dan voorheen, van belang was.

Op de feestdag werd tevens voor het eerst de Uyttenboogaart-Eliassen Stimuleringsprijs toegekend. Deze prijs wordt toegekend aan

een persoon of groep van personen die zich heeft onderscheiden door een nieuw, opvallend initiatief of werkstuk op het gebied van de Nederlandse entomologie, zodanig dat dit voortzetting of navolging verdient. De UE-Stimuleringsprijs werd uitgereikt aan Dr Th. Zeegers en aan het KNNV-Hommelproject. Nadat een prijswinnaar door een UES-bestuurslid was toegesproken overhandigde de secretaris-penningmeester van de UES, de heer D. Vunderink, de bij de prijs behorende oorkonde.

Als eerste sprak de voorzitter van de Uyttenboogaart-Eliassen Stichting, de heer J. Kriken, de directeur van de Vlinderstichting, de heer J.G. van der Made toe: De Vlinderstichting is een organisatie die hard werkt aan de bewustwording van de Nederlandse bevolking ten aanzien van vlinders, vooral dagvlinders en hun betekenis als indikator voor milieuveranderingen. Vele onderzoeksprojecten van de Vlinderstichting bevestigen die indikatorfunctie en helpen mede daardoor de betreffende beschermenswaardige milieus in ons land te behouden; dit laatste ook omdat de Vlinderstichting geregeld met haar bevindingen in het nieuws weet te komen. Het werk van de Vlinderstichting toont aan dat vlinders en andere insecten een waardevolle rol in het natuurbehoud kunnen spelen en dat daarvoor in brede kring belangstelling kan worden gewekt. Vlinders en andere insectengroepen kunnen daarmee een rol van betekenis spelen in een landelijk biodiversiteitsmeetnet.

Vervolgens zette de heer C.J. Zwakhals de verdiensten uiteen van de heer M.J. Gijswijt. In een periode van ongeveer veertig jaar heeft de heer Gijswijt zich als vrije-tijds entomoloog weten te ontwikkelen tot een vooraanstaande specialist op het gebied van de systematiek van de Chalcidoidea. Daarbij spelen contacten met buitenlandse specialisten een grote rol (die specialisten waren er in Nederland niet). Vele bijdragen heeft hij geleverd m.b.t. gedragsonderzoek aan Chalcidoidea zoals duidelijk tot uiting komt in een aantal publikaties, o.a. in Entomologische Berichten. Hij identificeerde

jaren lang alle chalcididenmateriaal dat bij de Plantenziektenkundige Dienst binnenkwam en dankzij zijn kennis en inzet beschikken het NNM te Leiden en het ZMA te Amsterdam nu over een goed toegankelijke Chalcidoidea-collectie. Het is dus niet verwonderlijk dat Gijswijt bij beide instellingen tot honorair medewerker is benoemd. Bij dit alles heeft op de achtergrond mevrouw Gijswijt een belangrijke ondersteunende rol gespeeld.

De heer A. Barendregt gaf een overzicht van de verdiensten van Dr Th. Zeegers: Theo Zeegers valt al enkele jaren op door zijn brede entomologische kennis, zijn nauwgezette determinaties en zijn zeer kritische instelling, vooral ten aanzien van bestaande (gebrekkige) entomologische kennis en opvattingen. Door zijn entomologische productiviteit levert Theo Zeegers een stroom van nieuwe kennis en stimuleert hij anderen, waaronder veel jongeren. De door hem geschreven en bewerkte determinatietabellen, zoals bijvoorbeeld die in de serie Wetenschappelijke Mededelingen van de KNNV en het samen met Mark van Veen geredigeerde Insekten Basis Boek, zijn hierbij van bijzondere betekenis. Daarnaast houdt Zeegers zich bezig met mathematische modelbouw. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om de vraag hoe lang men op één plek moet verza-

melen om een compleet beeld te verkrijgen van de plaatselijke insektenfauna.

De heer M.J. Sommeijer gaf een toelichting bij de betekenis van het KNNV- Hommelproject. Op het 90-jarig jubileum van de KNNV werd besloten tot het organiseren van enkele zgn. Landelijke Waarnemingsprojecten. Belangrijke doelstellingen van deze projecten waren meer mensen bij de natuur in hun nabije omgeving te betrekken en de leek mee te laten doen aan natuur onderzoek. In 1993 begon het tweede Landelijke Waarnemingsproject, dat gericht was op Hommels. Dit project is door de KNNV uitgevoerd in samenwerking met twee andere natuurstudieverenigingen, de NJN en het Natuurhistorisch Genootschap Limburg. Doel van het project was informatie te verzamelen over de verspreiding van de verschillende hommelsoorten in ons land. Daartoe zijn 80000 waarnemingskaarten met kleurige afbeeldingen van een zestal waar te nemen soorten verspreid. Hierop zijn ruim 25000 waarnemingen binnen gekomen. Voor veel mensen was het een openbaring om te ontdekken dat er meerdere soorten hommels bestaan, en dat die in hun eigen tuintje rondvliegen. Veel mensen zijn dankzij dit project ook zelf aan de gang gegaan met insektengidsen.